2019-2020

C-III (1)

*

VOL. 5 | SPECIAL ISSUF 6| NOVEMBER - DECEMBER 2019

Impact Factor: 4.197 (IIJIF)

(07)

ISSN: 2454-5503

CHRONICLE OF HUMANITIES AND CULTURAL STUDIES (CHCS)

A BIMONTHLY REFEREED INTERNATIONAL JOURNAL

Chief Editor

Dr Kalyan Gangarde

Director, Centre for Humanities and Cultural Studies

Executive Editor

Dr Grishma Khobragade

Asst Prof , Birla College, Kalyan (W)

Co- editors

Dr. Sadhana Agrawal (Gwalior)

Pandurang Barkale (Mumbai)

Dashrath Kamble (Kalyan)

Bharat Gugane (Nashik)

Mahatma Gandhi Education and Welfare Society's

CENTRE FOR HUMANITIES AND CULTURAL STUDIES, KALYAN (W)

www.mgsociety.in +91 8329000732 Email: chcskalyan@gmail.com

Full Journal Title: Chronicle of Humanities & Cultural Studies(CHCS)
Print ISSN: 2454-5503
Impact Factor: 4.197 (IIJIF)
Frequency: Bimonthly / **Language:** Multi language / **Journal Country/Territory:** India
Publisher: Centre for Humanities & cultural Studies, A-102, Sanghavi Regency, Sahyadrinagar, Kalyan (W) (MS).
Subject Categories: Humanities & Cultural Studies

Chief Editor:
Dr Kalyan Gangarde, Director, Centre for Humanities and Cultural Studies, Kalyan (W)
Executive Editor
Dr Grishma Khobragade, Asst. Prof., Birla College, Kalyan (W)
Co- editors
Dr. Sadhana Agrawal, Asst. Professor, Maharani Laxmibai Govt. College of Excellence, Gwalior (M.P.) India
Pandurang Barkale, Asst. Professor, Dept of English, SNDT Women's University, Churchgate, Mumbai
Bharat Gugane, Asst. Professor, Bhosala Military College, Nashik, Maharashtra
Dr. Dashrath Kamble, Asst. Professor, S.B.College, Shahapur, Dist. Thane, Maharashtra
Dr. Sachin Bhumbe, Asst. Professor, P. N. Doshi College, Ghatkopar, Mumbai

EDITORIAL ADVISORY BOARD
Aju Mukhopadhyay,
a poet, author and critic, 8 Cheir Lodi Street, Pondicherry, India.
Dr R.T. Bedre,
Principal RSPMS' SPP College, Sirsala, Dist. Beed (MS)
Dr (Mrs.) Smita R. Nagori,
Head,PG Department of English, M.U.College Udgir, Dist. Latur, Maharashtra, India. Email: smita.lakhotiya@gmail.com
Dr Arvind Nawale
Head, Department of English, Shivaji Mahavidyalaya Udgir, Dist. Latur (Member, BoS in English, Former Member of the Senate, Faculty of Arts, SRTM University, Nanded
Dr Rajiv Kumar,
Associate Professor, Dept. of English, S.K.M University, Dumka, Jharkhand
Dr Kailash Nimbalkar,
Principal, S.B.College, Shahapur, Dist. Thane, Maharashtra, India. Email: nimbalkar_8@rediffmail.com.
Tsai-ching Yeh
Assistant professor, Department of English, National Taipei University of Technology, (Taiwan)
Dr B. N. Gaikwad,
Vice Principal, N.G. Acharya and D.K. Marathe College of Arts, Commerce and Science , Chembur (East), Mumbai-400071
Dr Simon Philip,
Assistant professor, Department of Social Work, Voorhees College, Vellore
Dr Binu Anitha Josheph
Assistant professor, Department of English, Voorhees College, Vellore
Dr Chandrashekhar Kanase
Head, Department of Dramatics, SPP College, Sirsala, Dist Beed (MS)
EDITORIAL BOARD
Dr Mahendra Shinde, Associate Professor and Head, Department of English, N.M. Sailu, Dist. Parbhani, Maharashtra, India.
Dr Ramkishan Bhise, Assistant Professor, SIES Graduate School of Technology, Nerul, Navi Mumbai
Dr Asish Gupta, Asst. Professor, J. H. Govt. P. G. College, Betul MP.

Subscription Rates		
	Annual membership (Individual)	Rs. 1,800 (150 $ for foreigners) (Six Issues)
	Bi-annual Membership	Rs. 3,500 (250 $ for foreigners)
	Institutional annual membership	Rs. 2,200
	Institutional Bi-annual membership	Rs. 4,200

Those interested in making online transactions, the following details may be of use:

Bank Name	Account Name	Account Number	IFSC code
Canara Bank **(Branch: New Marine Lines, Mumbai)**	Centre for Humanities & Cultural Studies	1389101071921	CNRB0001389

DISCLAIMER: Academic facts, views and opinions published by authors in the Journal express solely the opinions of the respective authors. Authors are responsible for their content, citation of sources and the accuracy of their references and biographies/references. The editorial board or Editor in chief cannot be held responsible for any lacks or possible violations of third parties' rights.

FROM THE EDITOR'S DESK ....

WE are delighted to present the Vol.5- Issue 6 of *Chronicle of Humanities & Cultural Studies* (CHCS) with valuable contributions from reknowned scholars of India. The journal is run by *'Centre for Humanities & Cultural Studies', Kalyan.* It is a brilliant off shoot of the Mahatma Gandhi Education & Welfare Society, Narwadi, Dist. Parbhani. It has been established with the mission to contribute to the education and welfare of the society to empower individuals for the better future.

We are confident that the issue will be useful for readers, critics and researchers. We are grateful to all our contributors for their responses.

We gratefully acknowledge the guidance and help received from various persons during the completion of this issue. We thank all the members of our advisory board and editorial board.

CHCS is a refereed journal, published bi monthly (Six issues in a year). In order to make *CHCS* self-sustaining, we need your support and patronage. As our well-wisher/friend/patron we urge you to enroll new members for the journal. In turn, we assure you that we will not compromise on quality in matters of content and production

Our next Issue will be published in January 2020. We hope you can make it successful with your valuable contributions.

We hope you enjoy this month's reading and as ever, if you have any questions or comments, please contact us at: chcskalyan@gmail.com .

\- **Dr. Kalyan Gangarde**

CONTENTS

1. Threats on Contemporary Democracy and Outcomes of Democracy 06
   Dr.Faruqui Mohammed Quayyum
2. Youth & Health Issues in Physical Education 10
   Dr. Saudagar Faruk Gafur
3. Climate Change in Beed District: A Critical Study. 12
   Dr Syed Rafat Ali Osman Ali
4. Power and Democracy Under the Siege of Different Threats 15
   Mr. Shaikh Gafoor Ahmed
5. Conventional Indian Ritual Performance in Theatre: A Study 18
   Dr. Chandrashekhar Kanase
6. Goods and Service Tax in India and its impact 21
   Dr. B.A. Sable
7. A Study of importance of Yoga and its benefits for Women 23
   Dr Vithal Ramkishan Bhosale
8. A Geographical Analysis of Modes of Irrigation Facilities in Beed District (M.S.) 25
   Dr. Jaideep Ramkrishna Solunke
9. Democratic Narratives of Ambedkarit Folk Song with Special Reference to Wamandada Kardak 29
   Mr Vikram S Dhanve
10. The Communist Slant in Mother Courage and Her Children 32
   Dr. Swati V. Tande
11. Self Witnessing In Siddhartha By Hermann Hesse 34
   Kiran Sahu
12. Mimicking Gandhi: Naipaul's Assessment of Vinoba 38
   Bhave Priya Agrawal
13. The Ambiguous Relationship with Religion in Ramanujan's Poetry 40
   Megha Lahane & Dr Archana Agarwal
14. वर्तमान ईरान एवं यूएसए तनाव तथा वि"व शांति 43
   डॉ विष्णु कान्त शर्मा, भगवान सिंह राजपूत
15. सार्वजनिक ग्रंथालय चळवळीचे महत्त्व : एक अभ्यास 47
   श्री. डी. बी. मस्के
16. महाराष्ट्रातील उच्चशिक्षणाची सद्यस्थिती आणि स्त्री-शिक्षण : एक समाजशास्त्रीय अभ्यास 49
   देशमुख स्वाती सज्जनराव
17. ब्रिटिशांच्या कालखंडातील भारतातील शैक्षणिक सुधारणांचा अभ्यास 51
   डॉ.जी.व्ही. गट्टी
18. खेळाडूसाठींच्या संतुलित आहारविषयक दक्षता : एक चिकित्सक अभ्यास 53
   डॉ. पंढरे एस.एम
19. नगरपरिषद प्रशासनावरील नियंत्रणाचे अवलोकन 55
   डॉ. विळेगावे व्ही.जे.
20. बीड जिल्ह्यातील वनसंपत्तीचा भौगोलिक अभ्यास 57
   डॉ. गायकवाड जे. आर.

21. महाराष्ट्र राज्य निवडणुक आयोगाच्या भूमिकेचा राजकीय अभ्यास 59
प्रा. गोंदकर तुकाराम दत्तात्रय

22. भारतीय प्रशासनातील नियोजन आयोगाचे महत्त्व : एक अभ्यास 61
प्रा. डॉ. गोरे ए. एल.

23. महाराष्ट्रातील मृदा : मृदानिर्मितीवर परिणाम करणाऱ्या घटकांचा भौगोलिक अभ्यास 63
प्रा. झिंजुर्डे दयानंद वामनराव

24. इंदिरा आवास योजनेचे स्वरूप आणि कार्यान्वयन : एक प्रशासकीय अध्ययन 65
डॉ. नंदकुमार नारायणराव कुंभारीकर

25. जायकवाडी प्रकल्प आणि मराठवाड्यातील सिंचन क्षेत्राचा आढावा: एक अभ्यास 67
प्रा.के.के.पाटील

26. काश्मीर समस्या : भारताची वदलती भूमिका 71
प्रा नागरगोजे.एम.के.

27. भारतातील केंद्रशासित प्रदेशातील लोकसंख्येच्या वैशिष्ट्यांचा अभ्यास 73
प्रा.डॉ. दयानंद उजळंबे

27.

भारतातील केंद्रशासित प्रदेशातील लोकसंख्येच्या वैशिष्ट्यांचा अभ्यास

प्रा.डॉ. दयानंद उजळंबे
उपप्राचार्य, तथा भूगोल विभाग प्रमुख
कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालयगंगाखेड. जि.परभणी.

सारांश : प्रस्तूत शोधनिबंधामध्ये भारतातील केंद्रशासित प्रदेशातील लोकसंख्येच्या वैशिष्ट्यांचा अभ्यास केला असून केंद्रशासित प्रदेशातील लिंग गुणोत्तर, लोकसंख्येची घनता, ग्रामीण-शहरी लोकसंख्येची रचना, लोकसंख्येची दशकनिहाय वाढ, लोकसंख्या वाढ इ. घटकांचा अभ्यास असून केंद्रशासित प्रदेशातील लोकसंख्येच्या वैशिष्ट्यांमध्ये जो बदल झालेला आहे त्यावरुन प्रदेशात जे धोरण ठरविले जाणार आहेत त्यासाठी प्रस्तूत शोधनिबंधाचा फायदा होणार आहे. विशेषत: 31 ऑक्टोबर 2019 रोजी भारतीय संसदेने मंजूरी दिल्याप्रमाणे जम्मु-कश्मिर आणि लडाख या दोन नविन केंद्रशासित प्रदेशाचा अभ्यासही प्रस्तूत शोधनिबंधामध्ये समाविष्ठ केलेला आहे. तर जानेवारी 2020 मध्ये दादर आणि नगर हवेली आणि दमन आणि दिव हे दोन केंद्रशासित प्रदेश एकत्र केल्यामुळे या अभ्यासातही एकत्रच अभ्यास केलेला आहे.

बीजसंज्ञा: केंद्रशासित प्रदेश, दशकनिहाय लोकसंख्या वाढ, लोकसंख्येची रचना, घनता, लिंग गुणोत्तर.

अ) प्रस्तावना :

प्रस्तूत शोधनिबंधामध्ये भारतातील केंद्रशासित प्रदेशातील लोकसंख्येच्या वैशिष्ट्यांचा अभ्यास केला असून, भारतातील दिल्ली, चंदीगड, पाँडेचरी, दादर आणि नगर हवेली, दमन आणि दिव, अंदमान आणि निकोबार बेटे, लक्षद्विप, जम्मु आणि कश्मीर, लडाख या नऊ केंद्रशासित प्रदेशातील लोकसंख्या, लोकसंख्येची ग्रामीण शहरी रचना, लोकसंख्येची दसवार्षिक वाढ, लोकसंख्येची घनता, लिंगगुणोत्तर या लोकसंख्येच्या वैशिष्ट्यांचा अभ्यास करण्यात आला असून, प्रत्येक केंद्रशासित प्रदेशातील लोकसंख्येच्या वैशिष्ट्यामध्ये जो बदल झालेला आहे त्याचा अभ्यास असून लोकसंख्येची ग्रामीण-शहरी वाढ त्यामुळे निर्माण होणाऱ्या नागरी समस्या, त्याचे निराकरण, वाढत जाणाऱ्या लोकसंख्येच्या घनतेमुळे संसाधनावर येणारा ताण, लिंगगुणोत्तराच्या वाढत्या तफावतीमुळे निर्माण झालेल्या समस्या, त्यावर कशा पद्धतीने उपाय-योजना करता येतील आणि त्यामुळे निर्माण झालेल्या समस्या कमी कशा करता येतील हा या शोधनिबंधाचा प्रमुख उद्देश आहे.

ब) उद्दिष्ट्ये

1) भारतातील केंद्रशासित प्रदेशातील लोकसंख्येच्या वैशिष्ट्यांचा अभ्यास करणे.

2) केंद्रशासित प्रदेशातील लोकसंख्येच्या वैशिष्ट्यांमध्ये जो बदल झालेला आहे त्याचा अभ्यास करणे.

क) अभ्यासक्षेत्र आणि अभ्यास पद्धती :

प्रस्तूत शोधनिबंधामध्ये भारतातील केंद्रशासित प्रदेशातील लोकसंख्येच्या वैशिष्ट्यांचा अभ्यास असून भारताचे भौगोलिक स्थान उत्तर गोलार्धात असून आशिया खंडाच्या दक्षिणेकडील सर्वात मोठा भूखंड असून त्याचे क्षेत्रफळ 32,87,263 चौ.कि.मी. असून भारतात 28 घटकराज्य आणि 08 केंद्रशासित प्रदेश आहेत. प्रस्तूत शोधनिबंधामध्ये ऑगस्ट 2019 मध्ये भारतीय संसदेने मंजूर केलेल्या आणि 31 ऑक्टोबर 2019 पासून अस्तित्वात आलेल्या जम्मू आणि कश्मिर आणि लडाख या नविन केंद्रशासित प्रदेशाचा अंतर्भाव असून 2011 च्या जनगणनेनुसार आणि 31 ऑक्टोबर 2019 पासून ज्या नविन केंद्रशासित प्रदेशाचे भौगोलिक क्षेत्रफळ आहे ते ग्रहीत धरलेले आहे. तसेच दादर आणि नगर हवेली आणि दमन आणि दिव या दोन केंद्रशासित प्रदेशाची आकडेवारी एकत्रीत घेतलेली आहे. केंद्रशासनाने जानेवारी 2020 मध्ये हे दोन्ही केंद्रशासित प्रदेश एकत्रित केलेले आहे. मुळात हे दोन्ही केंद्रशासित प्रदेश वेगवेगळे आहेत.

प्रस्तूत शोधनिबंधासाठी उपयोगात आणलेली आकडेवारी दुय्यम स्वरुपाची असून जनगणना 2011 मध्ये भारत सरकारने प्रकाशित केलेल्या आकडेवारीचा आधार घेण्यात आला असून, वेगवेगळ्या संकेत स्थळावरुनही माहिती प्राप्त केलेली आहे. मिळालेल्या माहितीचे सांख्यिकिय पद्धतीने आकडेमोड केली असून त्याचे पृथ:करण आणि आलेखीय पद्धतीने विश्लेषण केले असून भौगोलिक क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या, ग्रामीण लोकसंख्या, शहरी लोकसंख्या, घनता आणि लिंगगुणोत्तर यांचा सहसंबंध गुणांक काढून विश्लेषण केलेले आहे.

ड) विश्लेषण :

सारणी क्र.01 नुसार भारतातील केंद्रशासित प्रदेशाच्या लोकसंख्या वैशिष्ट्यांचा अभ्यास केला असता सर्वात जास्त लोकसंख्या दिल्ली केंद्रशासित प्रदेशाची असून ती 1.39% आहे, तर सर्वात कमी लोकसंख्या लक्षद्विप आणि लडाख केंद्रशासित प्रदेशाची आहे.

सारणी क्र.1

भारतातील केंद्रशासित प्रदेशाची लोकसंख्येची माहिती

अ. क्र.	केंद्रशासित प्रदेश/ देश	लोकसंख्या (% मध्ये)	दसवार्षिक वाढ (2001 ते 2011) %	ग्रामीण लोकसंख्या (% मध्ये)	शहरी लोकसंख्या (% मध्ये)	क्षेत्रफळ चौ.कि.मी.	घनता	लिंग गुणोत्तर
01	दिल्ली	1.39	21.2	2.5	97.5	1484	11297	868
02	पाँडेचरी	0.1	28.1	31.67	68.33	479	2598	1037
03	चंदीगड	0.09	17.2	2.75	97.25	114	9252	818

04	दादर आणि नगर हवेली व दमन आणि दिव	0.05	55.1	41.57	58.43	603	970	711
05	अंदमान व निकोबार	0.03	6.9	62.3	37.7	8249	46	876
06	लडाख	0.02	17.8	16	84	967101	2.8	853
07	लक्षद्विप	0.01	6.3	21.93	78.07	32	2013	946
08	जम्मू कश्मीर	1.01	23.6	73.89	26.11	125535	98	890
09	भारत देश	**1210569573**	**17.7**	**68.84**	**31.16**	**3287263**	**382**	**940**

Source : Census-2011 & Compield by Authour

Graph No.1

Population,Decadal Growth,& Rural-Urban Population in Union territories in India(Population in %)

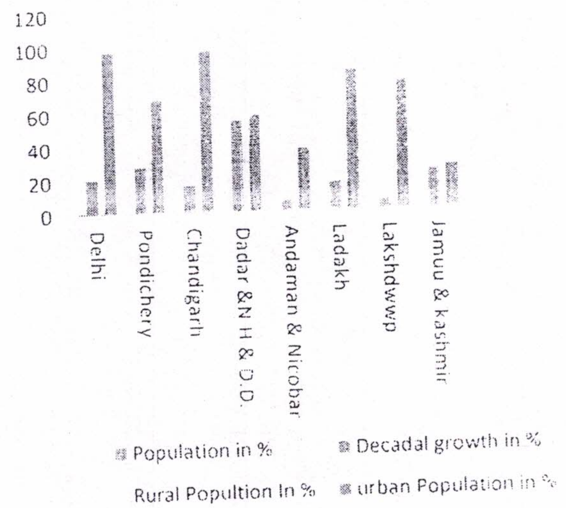

लोकसंख्या वाढीचा 2001 ते 2011 दरम्यानच्या एक दशकात दादर आणि नगर हवेली व दमन आणि दिव या केंद्रशासित प्रदेशाचा 55.1% दर असून त्यानंतर पॉडेचरी 28.1%, दिल्ली 21.2% आहे तर लोकसंख्या वाढीचा कमी दर लक्षद्विप 6.3%, अंदमान आणि निकोबार द्विप समुहाचा 6.9% असून भारताचा सरासरी लोकसंख्या वाढीचा दर 17.7% आहे.

केंद्रशासित प्रदेशातील ग्रामीण लोकसंख्येचा अभ्यास केला असता सर्वांत जास्त ग्रामीण लोकसंख्या जम्मू-कश्मीर 73.89% अंदमान आणि निकोबार द्विपसमुह 62.3% तर ग्रामीण भागात कमी लोकसंख्या दिल्ली, चंदीगड केंद्रशासित प्रदेशात आढळते.

भारतातील केंद्रशासित प्रदेशातील शहरी लोकसंख्येचा अभ्यास केला असता सर्वांत जास्त दिल्ली 97.5%, चंदीगड 97.25%, लडाख 84% तर शहरी भागात कमी लोकसंख्या असणाऱ्या केंद्रशासित प्रदेशात जम्मू-कश्मीर 26.11%, अंदमान निकोबार द्विपसमुहात 37.7% लोकसंख्या वास्तव्य करते. भारतात सरासरी शहरी लोकसंख्या 31.16% आढळते केंद्रशासित प्रदेशात शहरी लोकसंख्येचे प्रमाण अधिक आढळते.

भारतातील केंद्रशासित प्रदेशातील भौगोलिक क्षेत्रफळामध्ये जम्मू-कश्मीर, लडाख आणि अंदमान-निकोबार द्विपसमुहाचे क्षेत्रफळ अधिक असून लक्षद्विप, चंदीगड आणि दादर, नगर हवेली आणि दमन आणि दिव केंद्रशासित प्रदेशाचे क्षेत्रफळ कमी आहे. लोकसंख्येच्या घनतेचा अभ्यास केला असता भारतातील केंद्रशासित प्रदेशात सर्वाधिक घनतेमध्ये दिल्ली. चंदीगड. पाँडेचरी तर कमी घनता असणाऱ्या लडाख. (28). त्यानंतर अंदमान निकोबार द्विप समुहाचा नंबर लागतो. (46) नंतर जम्मू-कश्मीरचा नंबर लागतो (98) भारताची 2011 च्या जनगणनेनुसार 382 इतकी घनता असून बहुतांश केंद्रशासित प्रदेश जास्त घनतेचे आहेत.

भारतातील 2011 च्या जनगणनेनुसार सरासरी लिंग गुणोत्तर दर एक हजार पुरुषांच्या मागे 940 स्त्रिया असून केरळ राज्यात मात्र 1084 इतके लिंग गुणोत्तर आहे. त्या तुलनेत केंद्रशासित प्रदेशामध्ये पाँडेचरी (1037). लक्षद्विप (946) चंदीगड 818, दादर आणि नगर हवेली आणि दमन व दीव 711 केंद्रशासित प्रदेशात लिंग गुणोत्तर खुपच कमी असून भविष्यातील लिंगगुणोत्तरातही येथे कमी लिंगगुणोत्तराची नोंद घेऊ शकते.

भारतातील केंद्रशासित प्रदेशातील दोन घटकाचा सहसंबंध गुणांक काढला असता भौगोलिक क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या, लोकसंख्येची दशकीय वाढ, ग्रामीण लोकसंख्या आणि घनता लिंगगुणोत्तर याचा सहसंबंध गुणांक ऋणात्मक झाला असून केंद्रशासित प्रदेशातील भौगोलिक क्षेत्रफळ आणि नागरी लोकसंख्येचा सहसंबंध गुणांक धनात्मक आलेला आहे. तसेच केंद्रशासित प्रदेशातील एकूण लोकसंख्या आणि नागरी लोकसंख्येचा सहसंबंध गुणांक ऋणात्मक आहे एकूण लोकसंख्या आणि लिंग गुणोत्तर ग्रामीण लोकसंख्या, दशकवार्षिक वाढ आणि घनता यांचा सहसंबंध गुणांक धनात्मक आहे.

निष्कर्ष :

1) केंद्रशासित प्रदेशात सर्वांत कमी लोकसंख्येत लक्षद्विप, लडाख, दादर आणि नगर हवेली आणि दमन व दीव यांची नोंद असून भविष्यात पोषण क्षमता या केंद्रशासित प्रदेशाची आहे.
2) दसवार्षिक लोकसंख्या वाढीचा वेग दादर आणि नगर हवेली आणि दमन आणि दीव केंद्रशासित प्रदेशाचा असून लोकसंख्या नियंत्रणाचे प्रयत्न होणे आवश्यक आहे.
3) लडाख केंद्रशासित प्रदेशाच्या भौगोलिक क्षेत्रफळाचा विचार करता अधिक लोकसंख्या सामावून घेण्याची क्षमता आहे.
4) दिल्ली, चंदीगड, पाँडेचरी केंद्रशासित प्रदेशात शहरी लोकसंख्येचे प्रमाण अधिक आहे. त्यामुळे लोकसंख्येचची घनता ही अधिक आहे.

5) लिंगगुणोत्तरामध्ये पाँडेचरी केंद्रशासित प्रदेशात उत्तम लिंगगुणोत्तर असून याची प्रेरणा इतर केंद्रशासित प्रदेशाने घेणे आवश्यक आहे.

उपाय-योजना :

1) दिल्ली (NCT) केंद्रशासित प्रदेशात अधिक लोकसंख्या आहे. त्यामुळे लोकसंख्येची घनताही अधिक आहे. त्यामुळे दिल्लीतील लोकसंख्या नियंत्रणासाठी प्रशासनाने बाजूच्या राज्यातून होणाऱ्या स्थलांतरास प्रतिबंध घातले पाहिजे. शासकिय सुविधा कमी अपत्य असणाऱ्या कुटुंबाला दिल्या पाहिजेत.
2) लोकसंख्येचा दसवार्षिक वाढ दादर आणि नगर हवेली आणि दमन व दिव केंद्रशासित प्रदेशाची आहे. भविष्यात अशीच वाढ राहिली तर शहरी भागात संसाधनावर ताण निर्माण होऊन आरोग्य, जल, जमिन, नागरी सुविधा देण्यास प्रशासन हतबल होऊ शकते. त्यामुळे ग्रामीण भागात अधिक लोक कसे स्थलांतरीत होतील यासाठी वेगवेगळ्या उपाय-योजना करणे आवश्यक आहे.
3) कमी लोकसंख्येची घनता असणाऱ्या केंद्रशासित प्रदेशात उद्योगाची निर्मिती केल्यास अधिक घनता असलेल्या प्रदेशातून रोजगाराच्या संधीमुळे लोकांचे स्थलांतर होऊ शकते.
4) दादर आणि नगर हवेली, दमन आणि दिव या दोन केंद्रशासित प्रदेशात लिंगगुणोत्तर खुपच कमी असून स्त्रियांना समान दर्जा, रोजगाराच्या संधी, शिक्षणाचा प्रचार आणि प्रसार, शासकीय सुविधा अधिक पुरविणे गरजेचे आहे.
5) केंद्रशासित प्रदेशातील लोकसंख्या आणि घनता यांचा सहसंबंध गुणांक धनात्मक आला असून तो 0.47 इतका आहे.

संदर्भ सूची

1. www.https://www.en.m.wikipedia.org
2. www.https://www.censusindia.gov.in
3. www.https://www.knowindia.gov.in
4. www.https://www.loksatta.com
5. www.https://www.surveysystem.com

❑❑❑